

VIOREL BRANA (1907–1998) – UN NUME DE EXCEPȚIE PRINTRE GEOLOGII DIN ROMÂNIA

Mircea-Dragomir ANDREI¹

ammircea@yahoo.com

„On doit des égards aux vivants;
on ne doit aux morts que la vérité”
(Voltaire – *Oedipe-Lettres*, 1719)

ABSTRACT: Dimitriian Laurențiu Viorel BRANA was born on November 8, 1907, in the commune of Vaca (Crișan) – Hunedoara. He was the only child of Atanase and Maria Brana (Philip). He attended the primary school in his native village and in Brad and the High School in Brad, then the “Avram Iancu” college. He obtained a Baccalaureate at Deva and enrolled at the Faculty of Sciences – the Natural Section in Bucharest, graduating in 1933. After practicing in the Trascău Mountains, with geologist Mircea Ilie, he was employed as a geologist at Brad, at the Geological Bureau of the MICA Society. In 1940, he became a member of the Board of Directors of this Society. Returning from the front, he worked at the Geological Exploration Trade Association, then at the French Gold Mine Company from Transylvania. A very good specialist in exploration and exploitation of metallic and non-metallic deposits, V. Brana was employed by the State Enterprise for Mining Exploitation (ISEM), where he had the most important activity throughout his geological career. In the same period, he was a professor at the Higher School of Geology. He worked in many important institutions, sometimes in high-profile positions, which he honored with perfect honesty and professionalism. Among the countless achievements, the scientist Brana has made special contributions to the research of the golden alluviums in the Nera Basin, the Bozovici and Naidas areas, essential for completing the exploration and appreciating the golden potential of Banat. He published nine volumes and numerous specialized articles. His documentation

¹ Membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a Comitetului Român de Istoria și Filozofia Științei și Tehnici al Academiei Române.

will always be an example of concision in expression and substantial information. The scientist Brana has constantly sought to complete his research with the most important economic results for the country. He passed away, with a clear mind, at the venerable age of 90 years.

KEYWORDS: Viorel Brana; geologist; professor; specialist in natural resources exploration and exploitation.

Fig. nr. 1 – Dimitrian Laurențiu Viorel Brana (1907–1998)

Dimitrian Laurențiu Viorel Brana s-a născut la 8 noiembrie 1907, în comuna Vaca (Crișan) – Hunedoara. A fost unicul copil al lui Atanase și al Mariei Brana (Filip). Mama lui, Maria Filip, avea doar 15 ani când, în 1906, s-a căsătorit cu Atanase Brana, care avea 24. Un an mai târziu l-a născut pe Dimitrian Laurențiu Viorel, viitorul om de știință. *Mărica Branii*, cum o numeau vecinii, avea patru clase primare, știa să scrie și să citească. *Era o gospodină desăvârșită, „neobișnuit de harnică”, își amintește Viorel Brana în cartea autobiografică pe care a scris-o între 1995–1997. Aflăm de asemenea că tatăl său, Atanase Brana, după clasele primare „s-a înscris la o școală medie ungurească, din Brad, dar după primul an a fost retras și trimis să pască vitele. A învățat să cânte la fluier, la clarinet și cânta la nunțile și petrecerile din sat (...).”* După ce s-a căsătorit cu Maria Filip a devenit comerciant sătesc și cârciumar. «*Tatăl meu a fost un om foarte întreprinzător; el a construit peste*

pârâu un grajd pentru un cal, două vaci cu lapte și o pereche de boi și în continuare o șură, în care încăpea un car încărcat cu snopii de grâu, ovăz sau otavă. (...). În vacanța de vară eu eram îngrijitorul de vite (...). Calul părinților, înhămat la o căruță (...) era căraușul mărfurilor necesare pentru „boltă” sau prăvălie. Această operație se făcea în fiecare joi, când era târg la Brad». (Brana, 1997)

Fig. nr. 2 – Viorel Brana împreună cu părinții

Primele două clase le face la Vaca, iar la finalul lor primește de la tatăl său o monedă, o coroană de argint, drept merit pentru învățătură. Urmează clasele a III-a și a IV-a la Brad, unde va face și liceul, la „Avram Iancu”. În toamna anului 1925 reușește să ia bacalaureatul la Deva. Își dorea mult să fie student la București, ceea ce s-a și întâmplat. Fără examen de admitere, pe baza diplomei de bacalaureat, se înscrie la Facultatea de Științe – Secția Naturale, pe care o absolvă în 1933. «Când cheltuielile cu studenția mea la București (600 de lei lunar) creșteau, tata cumpăra câte o pădure de la Junc (comună la vest de Vaca), tăia lemnele, angaja lemnari și le pregătea ca „lemn de mină” și le transporta cu căruța cu doi cai, prin Brad, până la minele de aur de la Barza (comuna Crișcior). Astfel că încasa lunar valoarea acestor lemne și îmi trimitea mie banii la București. Telegramele mele de la București erau foarte scurte: „Bani tată! Viorel!». Ilie Huică, în cartea sa „Cu și despre geologi”, în

capitolul *Viorel Brana*, scrie: «*Pentru un psiholog avizat, comportamentul tânărului student ar fi fost predictiv numai din modul simplu, concis, la obiect, cu care V. Brana ruga telegrafic pe tatăl său să-i trimită bani la București.(...).* Așa a fost și așa a rămas până la final, geologul: documentațiile sale erau exemple de concizie în exprimare și de esență în fond». (Huică, 2007)

Uneori colegii de facultate făceau haz pe seama originii sale, din satul „Vaca”. Așa se face că «... într-o vacanță în sat am făcut o cerere, către Ministerul de Interne, să schimbe numele satului din Vaca în Crișan, deoarece acolo s-a născut Crișan. Într-o duminică, la ieșirea credincioșilor din biserică, i-am rugat pe toți să iscălească cererea și Ministerul de Interne a aprobat-o. Astfel că și astăzi satul se numește Crișan». (Brana, *op. cit.*) În anul IV de facultate Viorel Brana este ales Președinte al Societății Studenților în Științe Naturale. «*În calitate de Președinte al studenților de la Științe Naturale am avut una dintre cele mai frumoase activități din viața mea; am primit de la profesorul Savu o cameră – „Sediul Societății”, unde am adus mai multe eșantioane de la Gura Barza. Lunar țineam câte o ședință științifică (...). Am organizat, cu o pregătire deosebită, ceea ce s-a numit Balul Studenților Naturaliști. (...). Cu ajutorul fostei noastre colege Romalo, fiica medicului Palatului, am obținut ca Principesa regală Ileana să patroneze balul*». În așteptarea evenimentului, tânărul și perseverența Brana a învățat să danseze, astfel că a putut să deschidă balul în compania principesei. Suma încasată atunci, cu ocazia evenimentului organizat la „Athénée Palace”, a fost de peste 160 000 de lei și le-a permis studenților naturaliști să organizeze câteva excursii cu trasee lungi, extrem de interesante, prin Dobrogea, de la Silistra, Bazargic, Balcic, Caliacra etc până la Mangalia și Constanța; pe Valea Teleajenului, Măneciu, Cheia etc, până la Vălenii de Munte; de la Vatra Dornei, cu plutele pe Bistrița, Ceahlău, Cheile Bicazului etc, până la Lacul Sfânta Ana ș.a.m.d.

La absolvirea facultății, șeful de lucrări I. Băncilă de la catedra de geologie îl anunță pe tânărul Brana că a fost ales printre cincisecizeci absolvenți să facă practica cu un geolog de la Institutul Geologic și îl întreabă unde vrea să meargă. Răspunsul lui Brana vine prompt: «*Cu geologul Mircea Ilie în Munții Apuseni*». «*Pe Mircea Ilie l-am găsit în Munții Trascău și aici am început prima cercetare geologică. Eu mergând pe pârâu, iar Mircea Ilie pe culme. Am rămas prieteni până la moartea lui. El a ajuns profesor universitar*».

După practica în Munții Trascău, cu geologul Mircea Ilie, este angajat ca geolog la Brad, la Biroul Geologic al Societății MICA. Mai târziu, în 1940, va deveni membru în Consiliul de Administrație al acestei Societăți.

Fig. nr. 3 – O zi obișnuită. De vorbă cu *ortacii*

În Război, ca sublocotenent, își face datoria de ostaș, ajungând până în Crimeea și Caucaz. În amintirile sale redă câteva întâmplări din acea perioadă. A primit și următoarele decorații militare: *Coroana României cu Spade, cls. V; Medalia de Est (Germania); Virtutea Militară; Cruciada împotriva Comunismului; Medalia „Crucea Comemorativă a celui de-al II-lea Război Mondial”*. Întors de pe front, lucrează la Asociația Comercială de Explorări Geologice (AGEX), apoi la Societatea Minieră Franceză de mine de aur din Transilvania. Fiind un foarte bun specialist în lucrări de prospectare și exploatare a zăcămintelor metalifere și nemetalifere, Viorel Brana, la propunerea prof. Virgil Ianovici, este angajat la Intreprinderea de Stat pentru Exploatare Miniere (ISEM)². Aici va avea cea mai importantă activitate din toată cariera sa geologică. Lucrează ca Șef al Serviciului „Minereuri” 1951–1955; Oficiul Tehnic Minier 1955–1957; Intreprinderea de Prospekțiuni și Laboratoare 1957–1959 și 1964–1977, anul în care se pensionează, la 1 Iulie, la vârsta de 70 de ani. După pensionare continuă să lucreze cu jumătate de normă, câte 3 luni, vara, atâta timp cât l-au ținut puterile, apoi renunță. În toți acești ani are și activitate didactică, fiind și profesor la Școala

² De-a lungul anilor, întreprinderile legate de prospectarea și exploatarea zăcămintelor naturale, și-au schimbat de multe ori numele, așa cum a fost de pildă ISEM, urmașul ACEX-ului, care la rândul său a devenit la un moment dat: Intreprinderea de Prospekțiuni și Laboratoare ș.a.m.d.

Superioară de Geologie, de care mulți își amintesc cu deosebit respect și considerație. S-a stins, cu mintea limpede, la 6 August 1998, după ce împlinise venerabila vârstă de 90 de ani.

În lunga sa carieră a lucrat în mai multe instituții importante, uneori în funcții de mare răspundere, pe care le-a onorat cu cinste și profesionalism desăvârșit. Printre multe realizări, omul de știință Brana a adus contribuții deosebite în cercetarea aluviunilor aurifere din Bazinul Nerei, zonele Bozovici și Naideș, esențiale în finalizarea prospecțiunilor și aprecierea potențialului aurifer al aluviunilor din Banat.

Explorări și lucrări efectuate

(așa cum le menționează V. Brana în ultima sa carte, apărută în 1997)

– Zircon la Jolotca

– Gipsuri în Valea Teleajenului

– Gipsuri la Perchiu – Onești

– Aluviuni complexe la Sulina și Sf. Gheorghe Delta

– Aluviuni aurifere în Valea Arieșului

– Aur la Brad – Gura Barza

– Conturarea unui zăcământ de sulf la Pucioasa („Premiul de Stat” împreună cu geolog Alexandra Ghilaș – Cărăușu)

– Stații pilot pentru separarea aurului din aluviuni, cu două mese oscilante, unică în țară, în Banat – Naidăș

Pentru realizările sale profesionale deosebite, a primit mai multe distincții și medalii, printre care: *Medalia Muncii* (1949); *Ordinul Muncii cl. a II-a*; *Director Miner cl. a III-a*; *Premiul de Stat cl. a II-a* (1952); Medalia „Ludovic Mrazec” (1996) ș.a.

Singur sau în colaborare a publicat opt volume de specialitate și numeroase articole

1958 – *Zăcămintele metalifere ale subsolului românesc*. București, Ed. Științifică, 1958.

1967 – *Zăcămintele nemetalifere din România*. Buc., Ed. Tehnică, 1967.

1971 – *Zestrea minerală a lumii*. Buc., Ed. Științifică, 1971.

1972 – *Aurul și Argintul*. Buc., Ed. Tehnică, 1972

1979 – *Baritina, Witheritul și Celestina*. Buc., Ed. Tehnică, 1979

1981 – *Avuții din piatră seacă*. Buc., Ed. Științifică și Enciclopedică, 1981.

1983 – *Sunt epuizabile resursele minerale?* Buc., Ed. Tehnică, 1983.

1986 – *Substanțe minerale nemetalifere*. Buc., Ed. Tehnică, 1986.

Așa cum s-a întâmplat și cu alți intelectuali, uneori nume grele din domeniul literaturii și științei, în tinerețe, Viorel Brana a aderat la *Mișcarea Legionară*. Niciodată nu a ascuns acest lucru, recunoscând cinstit că a fost legionar. În 1959 este arestat și condamnat la 20 de ani temniță grea și confiscarea totală a averii. Cunoaște închisorile Uranus, Deva și Aiud. Cinci ani mai târziu, pe 8 iulie 1964, este achitat și eliberat de la Aiud. Datorită faptului că era un foarte bun specialist, de care România avea nevoie și în regimul comunist, Viorel Brana a fost solicitat de mai multe ori și a lucrat chiar în timpul celor cinci ani de detenție. La îndemnul fiicei sale Aluna și al nepotului său Bogdan, Viorel Brana, la 87 de ani, începe să scrie istoria familiei Brana și propriile-i memorii, ce vor fi cuprinse în volumul „*Memoriile unui geolog român fost deținut politic*”, apărut în 1997 la Editura Ramida. După titlu, cititorii și în special criticii se așteptau să afle tot felul de amănunte legate de viața din penitenciar (1959–1964). Dar, și în acest ultim volum, diplomatul universitar prof. geolog Viorel Brana rămâne același pasionat geolog, preocupat, în primul rând, de amintirile sale profesionale din domeniul prospectării și exploatării zăcămintelor naturale. „*Până la pensionare am lucrat la Întreprinderea de Prospectări, ca geolog principal, și am scris cărți de specialitate*” (Brana, *op. cit.*).

Fig. nr. 4 – Primele două volume publicate (1958 și 1967)

În 2003, la împlinirea a cinci ani de la plecarea în neființă a celui care a fost Dimitrian Laurențiu Viorel Brana, câțiva dintre colaboratorii și elevii săi s-au întâlnit *sub cupola Edificiului Muzeului Geologic* dorind ca prin evocările lor, publicate de Ilie Huică în 2007, să-i aducă regretatului savant un pios omagiu.

Redăm în continuare câteva fragmente:

„Am avut fericirea să lucrez cu maestrul Brana într-o campanie de prospecțiuni geologice pentru diatomit în zona Minișul de Sus din județul Arad în vara anului 1965. În aceste împrejurări am avut prilejul să cunosc **omul Brana**, bun, integru, iubitor de natură, dar și savantul veritabil, ros de morbul cunoașterii până-n pânzele albe și de finalizarea cercetărilor sale cu rezultate economice de primă mărime. (...). Mă opresc aici, nu înainte de a exprima un mare adevăr spus mie de geologul V. Brana, adevăr pe care l-am adoptat și eu ca precept de urmat în activitatea mea de zi cu zi, și anume: „**Mult fac puținii buni împreună!**”” (Huică, *op. cit.*)

Fig. nr. 5 – V. Brana cu geologul Ilie Huică, autorul cărții *Cu și despre geologi* (2007)

«Pe profesorul Viorel Brana l-am cunoscut pe teren, la șantierul de exploatare Poieni Bologa, unde efectua cercetări asupra mineralelor grele din aluviuni, în anul 1966. (...). Am fost cucerit de omul blând și bun, amabil și îndatoritor față de semenii săi. De-a lungul timpului am avut ocazia să colaborez cu el temeinic pentru rezolvarea unor probleme de specialitate. (...).

Contribuțiile aduse științelor geologice românești prin publicarea unor tratate de specialitate, dar și calitățile sufletești ale savantului, așa cum l-am receptat prin relațiile pe care le-am avut, mă fac să consider că, prin opera sa, numele îi va rămâne înscris în panteonul național al oamenilor de știință». (Mihai Olteneanu, 2007)

Geologul Alice Cărăușu – Ghilaș povestește: «Era o plăcere să lucrezi cu dumnealui, pentru că nu era ursuz, glumea cu subalternii, nu ne certa când greșeam ci ne dojenea părintește. De altfel avea și dânsul doi copii care nu erau mult mai tineri ca noi, deci era părinte și pentru seria noastră de geologi. (...). Pe teren ne-a învățat să facem cartarea rabatată, să colectăm probe, să facem topografia aflorimentului, să luăm probe din mină, să facem probe medii, să ne orientăm cu busola, să fixăm galerii și amplasamentul viitoarelor sonde sau sondeze etc., tot ce era necesar pentru o bună activitate geologică. (...). Te încuraja să iei hotărâri, și spunea: „Mai mult face un începător la fața locului, decât un deștept la distanță”. N-au fost prea mulți anii de colaborare cu dumnealui, dar deja mă formase și i-am fost mereu recunoscătoare. Și dacă ne-am despărțit, dânsul lipsind dintre noi 5 ani, cât a fost condamnat, iar după grațiere am lucrat în locuri diferite, cu dl Brana am ținut legătura până la înhumarea-i pentru că înainte de arestare, în mare taină împreună cu Doamna Brana ne-a cunoscut, devenindu-le fini, și nașii ni i-am respectat. I-am ajutat la nevoie, tot în taină, căci era foarte periculos să fii aproape de „dușmani ai poporului”. De Paști, Crăciun, aniversări eram împreună cu familiile și așa am mai cunoscut multe trăsături de caracter, stimându-l și situându-l pe o treaptă de omenie superioară. Era bun, drept, deștept, sensibil, cânta colinde minunate, credincios fără excese, harnic, citea foarte mult și scria cărți de geologie cu tot ce se știa mai nou în domeniu din țară și străinătate». (Cărăușu – Ghilaș, 2007).

Iată cum își începea evocarea Ion Berbeleac, cel care i-a fost foarte apropiat lui Viorel Brana, «...prin faptul că prof. V. Brana s-a născut, a trăit și a participat, alături de fiii moșilor din Munții Apuseni la dezvoltarea mineritului în unele câmpuri miniere ca: Brad, Stănița etc. Activitatea științifică și didactică prestată, precum și cea de teren, efectuată într-o lungă perioadă din viață, a fost rodnică, ea constituind pentru urmași un exemplu demn în care probitatea și adevărul științific a primat. Pentru noi toți cei care l-am cunoscut, precum și cei care vor să-i cunoască contribuțiile, personalitatea diplomatului universitar prof. geolog Brana Viorel va rămâne vie și demnă de urmat». (Berbeleac, 2007)

Mircea Liviu Tisu îl caracteriza pe Omul – Eruditul Geolog Dimitrian Laurențiu Viorel Brana – astfel: «Studios al tainelor geologice de-a lungul

cursului a șase decenii de viață, condeier de primă mărime în literatura de specialitate, îmbogățind tezaurul cărții geologice cu noi volume; fire glumeață, jovială și entuziastă, clădită pe un fizic plăcut, cu o trăsătură sufletească nobilă, încălzea și deschidea fețele celor din jurul său, căci avea un principiu, o vorbă în viață: „să râdem mereu, cât mai mult, fiindcă dintre toate viețuitoarele regnului animal, numai omul este înzestrat cu darul râsului”». (Tisu, 2007)

Marian Răduț argumentează de ce a ales ca titlu pentru evocarea sa: *„Viorel Brana, un Jules Verne al geologiei românești”*: «*Cu câțiva ani în urmă, geologul V. Brana a prezentat Prof. Al. Codarcea un referat, în care propunea cumpărarea, de către Comitetul de Stat al Geologiei, a unui submarin, în genul lui „ALUMINAUT”, în vederea cercetării bogățiilor minerale (nodulii metaliferi de pe fundul mărilor și oceanelor). Profesorul Al. Codarcea i-a spus că referatul este foarte interesant și l-a rugat să-l informeze despre metodele de exploatare a acestor bogății. V. Brana a înaintat al doilea referat arătând posibilitățile de exploatare cunoscute la acea dată. Acum câțiva ani, s-a pus problema colaborării cu alte întreprinderi mondiale, pentru cercetarea și exploatarea bogățiilor de pe fundul mărilor și oceanelor. Cu această ocazie s-au găsit referatele geologului V. Brana. Unul dintre geologii care făcea parte din colectivul însărcinat cu studierea problemei, a exclamat: „Brana poate fi considerat UN JULES VERNE AL GEOLOGIEI ROMÂNEȘTI!”* (Răduț, 2007)

*

Pe la începutul anilor '70, după absolvirea facultății, funcționam împreună cu soția ca profesori de biologie, într-un sat din Dobrogea, regiune bogată în vestigii arheologice. Citind mai multe rapoarte de săpături efectuate în acea zonă, am constatat că adesea referitor la podoabele și bijuteriile descoperite, pe care erau montate și pietre colorate, acestea din urmă erau descrise foarte sumar, numite simplu „pietre roșii”, „pietre verzi” ș.a.m.d., fără să se specifice natura lor. Așa am început să caut date și să studiez existența în România a unor minerale folosite ca pietre-geme. În 1972, în prima noastră vacanță mare, am stabilit, din puținele informații pe care le aveam, un traseu destul de lung și complicat în Munții Metaliferi. A fost prima și singura dată când, ca bucureșteni neștiutori, am cărat în rucsacii grei și cortul! Nu știam că moșii sunt atât de primitivi și chiar se supără dacă refuzi să dormi în casa lor... Trecând prin Hărțăgani, Curechiu, Porcurea (Vălișoara), Bunești și Oprișești (pe care am reușit să

le încurcăm de-a binelea!) și Valea Iepii (Poiana) am ajuns și la ultimul punct din traseu, Techereu („Ticăreu”), foarte cunoscut de vechii geologi și studenți la Geologie, pentru „pitrele” sale faine... Acolo l-am cunoscut pe maestrul miner Suciu Simion. De la el am auzit pentru prima oară de Viorel Brana. Îl cunoscuse personal, și ni l-a descris în cuvinte elogioase. Ne-au întrebat mai mulți localnici dacă îl știm pe inginerul Berbeleac, care lucrase în zonă. Degeaba le-am spus oamenilor că noi suntem biologi, nu geologi. Ne vedeau pe vale, umblând după pietre, așa că au continuat, până în ziua de astăzi, să mi se adreseze tot cu „domnu’ injiner”. De la maestrul Suciu am primit în dar prima carte publicată în 1958 de Viorel Brana – Laureat al Premiului de Stat: „Zăcămintele metalifere ale subsolului românesc”. Se vedea că fusese mult răsfoită și citită. Am dat-o la legat și e o piesă rară în bibliotecă. În 1974 i-am adus maestrului Suciu „Povestiri populare minerești”, o carte pe care a primit-o cu bucurie. Ne-a dus în mină la Stănița, unde am coborât, împreună cu ortacii, la orizontul 240. Pentru noi, o experiență de neuitat.

După mulți ani, am avut onoarea să-l întâlnesc pe Viorel Brana, când a venit la Muzeul Antipa, iar eu eram muzeograf.

Bibliografie:

- [1] Berbeleac, I., *In memoriam diplomatului universitar prof. geolog D. L. Viorel Brana* – în: Huică, I., *Cu și despre geologi*. Editura Vergiliu (103–104). București, 2007.
- [2] Brana, D. L. V., *Memoriile unui geolog român fost deținut politic*. Editura Ramida. 1–80. București, 1997.
- [3] Căraușu – Ghilaș, A., *Domnul geolog Viorel Brana* – în: Huică, I., *Cu și despre geologi*, Editura Vergiliu (101–103). București, 2007.
- [4] Huică, I., *Cu și despre geologi*. Editura Vergiliu. 1 – 600. București, 2007.
- [5] Huică, I., *Viorel Brana* – în: Huică, I., *Cu și despre geologi*. Editura Vergiliu (98–99), București, 2007.
- [6] Olteneanu, M., *Profesor geolog Viorel Brana, om și specialist de excepție* – în: Huică, I., *Cu și despre geologi*. Editura Vergiliu (101). București, 2007.
- [7] Răduț, M., *Viorel Brana, un Jules Verne al geologiei românești* – în: Huică, I., *Cu și despre geologi*. Editura Vergiliu (104). București, 2007.
- [8] Tisu, M. L., *Dimitrian-Laurențiu-Viorel Brana* – în: Huică, I., *Cu și despre geologi*, Editura Vergiliu (100). București, 2007.